κατ᾽ ἔτος οἱ νέοι δημογέροντες, οἱ ἄλλως δεπουτάτοι καλούμενοι, ἀνελάμβανον τὰ καθήκοντά των, ἔδιδον τὸν ὅρκον «ὅπως τά βραμεν, ἔτσι θὰ ταφήκωμεν», τὰ τοπικὰ τουτέστιν ἔθιμα.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΑΡΟΥ

Milton V. Anastos, Pletho's Calendar and Liturgy (Dumbarton Oaks Papers, number 4, Harvard University Press, Cambridge Massachussets 1948, σελ. 185 - 305).

Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ δύο περισπουδάστων πραγματειῶν, ἃς ὁ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενὴς καθηγητὴς κ. Μίλτων Ἀνάστος ἀφιεροῖ εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τοῦ περιφήμου Ἕλληνος ἀνθρωπιστοῦ τοῦ φθίνοντος μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ Γεωργίου Γεμιστοῦ, τοῦ αὐτοκληθέντος Πλήθωνος (1355 - 1452). Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πραγματείᾳ, τῇ καὶ μεγαλυτέρᾳ, ὑπὸ νέον φῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σωζομένων λειψάνων τοῦ καέντος μεγίστου τῶν ἔργων τοῦ Πλήθωνος «Νόμοι» (ἔκδοσις Alexander), ἐξετάζεται τὸ λίαν ἐνδιαφέρον ζήτημα *περὶ τοῦ χρονολογικοῦ καὶ λειτουργικοῦ συστήματος* τοῦ σοφωτάτου, ἀλλὰ καὶ ἐκκεντρικωτάτου τούτου ἀνδρός, ὅστις, βαίνων ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, συνέλαβε τὸ οὐτοπιστικὸν σχέδιον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν Χριστιανισμὸν διὰ νέας θρησκείας, κράματος ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν θρησκευτικῶν καὶ φιλολογικῶν καὶ δὴ καὶ χριστιανικῶν ἰδεῶν, μετὰ χριστιανικῶν λειτουργικῶν στοιχείων καὶ χριστιανικῆς ὁρολογίας. Τὸ ἡμερολογιακὸν σύστημα τοῦ Πλήθωνος ἐξετάζεται ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ μετὰ πάσης ἐμβριθείας (πηγαί, σεληνοηλιακὸν ἔτος, παρεμβολαί, ἡλιοτρόπιον, χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, μῆνες, ἑβδομάς, ἡμέρα, ἑορταί). Ἐπίσης δ᾽ ἐπισταμένως ἐξετάζονται καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Πλήθωνος θεσπιζόμεναι λειτουργικαὶ διατάξεις, προσευχαὶ καὶ αὐτὴ ἡ θρησκευτικὴ μουσική. Ἡ ἐξέτασις τῶν πραγμάτων εἶναι διονυχιστική, γινομένη ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς ἐρεύνης τῶν πηγῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἤντλησεν ὁ Πλήθων, πηγῶν πρὸ παντὸς ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ἀλλὰ καὶ χριστιανικῶν καὶ βῆμα πρὸς βῆμα καταδεικνύεται ἡ ἐπὶ τὸν Πλήθωνα ζωηροτάτη ἐπίδρασις τοῦ λειτουργικοῦ βίου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ ταῦτα παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πλήθωνος ἀποφυγὴν πάσης ῥητῆς μνείας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ προδηλωθέντι βιβλίῳ καὶ παρὰ τὴν πρὸς τοὺς «σοφιστὰς» (ὡς ἀποκαλεῖ τοὺς Χριστιανοὺς) ἀπέχθειαν αὐτοῦ. Ἀξία πάσης ἐξάρσεως ἡ ἐνημερότης τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν πλουσιωτάτην γραμματείαν, ἐνημερότης οὐσιαστική, μὴ ἐπεκτεινομένη ὅμως καὶ μέχρι τῶν σχετικῶν ἑλληνικῶν ἐργασιῶν τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας, οἷαι εἶναι τοῦ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 17:08:04 EEST - 167.114.118.212

Γ. Σωτηρίου ἡ *Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία* (1941), τοῦ Π. Τρεμπέλα (1937) αἱ *Τρεῖς λειτουργίαι* καὶ οἱ τόμοι τῶν Ἐπετηρίδων τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἐν δὲ τῇ β΄ πραγματείᾳ (σ. 270 - 305) ἐξετάζεται τὸ οὐχ᾽ ἧττον σπουδαῖον ζήτημα *περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἰσλὰμ ἐπὶ τὸν Πλήθωνα,* ἣν ἐκθύμως δι᾽ ἐπανειλημμένων δημοσιευμάτων αὐτοῦ ὑπεστήριξεν ὁ ἀραβιστὴς Franz Täschner, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἐν τισι σημείοις ἀνεπηρέαστον καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Ὁ κ. Ἀνάστος ἀρνεῖται οὐχὶ τὴν καθ᾽ ὅλου γνωριμίαν τοῦ Πλήθωνος πρὸς τὸ Ἰσλάμ, δυνατὴν οὐ μόνον ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὴν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰσλάμ, δεδομένης τῆς περιφρονήσεως καὶ τοῦ μίσους αὐτοῦ πρὸς τοὺς «βαρβάρους» Τούρκους. Τὴν ἐντύπωσιν δὲ ταύτην εἶχε καὶ ὁ ἄγνωστος μεταφράστης τῶν «Νόμων» τοῦ Πλήθωνος εἰς τὸ ἀραβικόν, ἀναδεικνύων τὴν «διαμετρικὴν» ἀντίθεσιν τούτου πρὸς τὸ Ἰσλάμ. Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Täschner ἀντικρούει, παρακολουθῶν κατὰ πόδας καὶ καταπολεμῶν αὐτὴν ὁ πολυμαθὴς καὶ κριτικὸς συγγραφεύς, καταδεικνύων τὴν ἔν τισιν ἐπιμάχοις σημείοις (μοιρολατρεία, πολυγαμία) ἐπίδρασιν μᾶλλον τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ δὴ καὶ τῶν πλατωνικῶν, νεοπλατωνικῶν καὶ στωϊκῶν ἰδεῶν. Ὀρθῶς δὲ ἀπορεῖ, πῶς ἡ ἐπὶ τὸν Πλήθωνα ἐπίδρασις τοῦ Ἰσλὰμ διέφυγεν αὐτοὺς τοὺς θανασίμους ἐκείνου ἐχθρούς, ἐν οἷς καὶ ὁ Γ. Σχολάριος.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τὸ περιεχόμενον τῶν μετὰ χεῖρας δύο πραγματειῶν τοῦ κ. Ἀνάστου, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀνομολογήσω ὅτι προάγεται σημαντικῶς ἡ ἔρευνα περὶ τῆς σπουδαιοτάτης προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πλήθωνος.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

H. A. Wolfson, Philo. Foundations of religious philosophy in Judaism, Christianity and Islam. Volume I, σελ. XVI+462. Volume II, σελ. XVI+532. Second Printing. Cambridge, Massachussets. Harvard University Press. 1948.

Τὸ προκείμενον μνημειῶδες ἔργον τοῦ διαπρεποῦς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Harvard καθηγητοῦ τῆς ἑβραϊκῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας, ἀποτελεῖ τὸ ἕτερον τμῆμα τοῦ μεγάλου ἔργου αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον Structure and Growth of philosophic systems from Plato to Spinoza. Τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἔργου τούτου προηγήθη ἡ ἐν ἔτει 1934 δημοσίευσις τοῦ περισπουδά-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 17:08:04 EEST - 167.114.118.212